

Interessant ist, dass in den alten ungarischen Aufzeichnungen der Trinkspruch halb deutsch, halb ungarisch vorkommt; „Trink Orbán“, also neben dem deutschen Zeitwort der Name des Heiligen in seiner ungarischen Form.

Dr. Aurél Vajkai.

Palotay Gertrud: Oszmán-török elemek a magyar hímzésben.

Bibliotheca Humanitatis Historica. A Magyar Történeti Múzeum Művelődéstörténeti kiadványa. VI. Budapest, 1940. 4°. 146 old. Magyar és francia szöveg. 184 kép.

A tudományt csak alapos részletkutatások vihetik előre. A nagy általánosságban megfogalmazott megállapítások esetleg tetszetősek és valószínűeknek látszanak, de már egyetlen szűkebb területen végzett részletkutatás is halomra döntheti az elméleti fejtegetéseket. Az évszázados török-magyar harcokból, a szembenálló két különböző szellemiségből áthidalhatatlan távolságra következtettünk török és magyar közt és feltételeztük, hogy műveltségjövajaikat alig cserélték ki. *Palotay Gertrud* a magyar hímzések igen alapos vizsgálatával más eredményeket tár fel. Úri hímzéseink számtalan ékítménye a töröktől került hozzánk, a népi hímzésekben pedig még ma is él. A tanulmány megállapítja, hogy a hozzánk került török hímzések díszítményének tárgyköre nem egységes, viszont határozott stílusegységről beszélhetünk. A török motívumok felhasználásában tudatos válogatás nyilvánul meg, így egyes török minták nálunk nem hatottak, némely forma viszont általánossá lett. Törökös magyar hímzéseink jellemzője a növényi ornamentika, a felületek egyes meghatározott részeinek foltokban való díszítése, a színeknek bizonyos rendszer szerinti változtatása s egyes törökös öltésmódoknak a kisázsiai hímzésekkel azonos alkalmazási módja. A török hímzések szabadabb és gazdagabb vonalvezetésű, barokk lendületű változatai egvedül nálunk ismeretesek. Általában a magyar hímzésben a virágok kötetlenebb formát kapnak, a török mintákat európai szellem hatja át, *magyarrá* válnak. Az átvételben egységesen nyilatkozik meg az ország, csak Erdélyben vannak specialitások.

Oklevelek tanúsága szerint már a XVI. sz. második felében nagy számmal készültek nálunk törökös hímzések; divatjuk a XVII. sz. első felére esik, a második felében lassanként a nyugat-európai hatás kerekedik felül. A fennmaradt legkorábbi törökös magyar hímzések a XVII. sz. első feléből valók és már *magyaros elváltozást mutatnak*. A török hímzések az úri hímzésre erősebb-

ben, a népire kevésbé hatottak. A népi hímzés is tudatos változás eredménye.

A legtöbb törökös népi hímzés Erdélyből ismeretes. Különösen becsesek az erdélyi református templomokban még ma is meglévő úrasztali terítők, amelyek itt elsőízben kerülnek közlésre. Van ezek között olyan is, amelyet a belehímzett török írásjelek bizonyossága szerint, a mohamedán istentiszteletnél használtak (*Dányán*), s magyar felirata szerint csak 1704-ben, tehát jóval a hódoltság után ajándékozták a magyar református templomnak. Számos darabról nem is lehet eldönteni, hogy vajjon magyar, avagy eredeti török munka-e. „Ezek az erősen törökös jellegű díszitmények” — mondja a szerző — „Erdélyben olyan, jóformán minden nyugati hatástól ment színezési és technikai jelleggel párosultak, amelyek erdélyi nem-törökös hímzéseken is megvannak.”

Dr. Vajkai Aurél.

Szegedi tájszavak.

(Folytatás.)

- múlóvá*: elmúlóan, halkan, távolról. *Múlóvá hallottam.*
muritty: muri, vigasság [gúnyos]
mustrabirka: az a birka, amelyet ősszel a juhfalca felfrissítésekor a vágónak eladnak
múto: mióta
muti: mutasd meg (enyhe kérés)
mutuz—*mutuszka*: balga, oktondi
muzi: mozi
múzion: múzeum
napáldozat: naplemente
napságát: enyhe káromkodás; *napságát annak az asszonnak*
nábokos: hóbortos
é-nádal: elver; *jó énádalta a fiját*
nápisz: nyápic
é-násznépel: elver; *jó énásznépelte a feleségit*
neszes: félkegyelmű
neszeszáré: félkegyelmű, hóbortos
neveletlen: az a felnőtt fiú- vagy lánygyermek, aki még nem házas. *Három családom van, de kettő még neveletlen*
nevetgéröz: nevetgél
nevetköz: nevetgél
mög-nevez: megmagyaráz. *Mögneveztem neki, hogy kő csinálni.*
némik: némelyik
némőki: némelyki